

INSTYTUCJA ODPUSTÓW W UJĘCIU PRAWNYM Z PRAKTYCZNYM ZASTOSOWANIEM W SANKTUARIUM SKRZATUSKIM²

Wstęp

Objawienie Boże, przekazane nam przez apostołów, przy asystencji Ducha Świętego czyni w Kościele postępy; Chrystus powiedział do swoich uczniów: „Gdy zaś przyjdzie On, Duch Prawdy, doprowadzi was do całej prawdy” (J 16,13)³. Nauka Kościoła nie zmienia się, ale się rozwija. Jak w ziarnie wielkiego drzewa jest cały kod genetyczny, tak w objawieniu Bożym, które wypełniło się w Jezusie Chrystusie, a skończyło się wraz ze śmiercią ostatniego z apostołów – św. Jana, ukryta jest cała prawda, której poznanie odkrywa nam Jezus przez Ducha Świętego. Sakramenty, ustanowione przez Chrystusa, prowadzą na drogach wiary, są czymś pierwszorzędym w życiu człowieka wierzącego. Nauka o odpustach nabiera kształtów wraz z coraz bardziej rozumianym pojęciem czyśćca i jest sakramentalium w służbie sakramentu pokuty. „Nauka o odpustach i jej praktyczne zastosowanie w Kościele ściśle łączą się ze skutkami sakramentu pokuty”⁴ – tak głosi *Katechizm Kościoła katolickiego*. Kardynał Charles Journet w studium *Teologia odpustów* tak pisał: „Doktryna o odpustach jest delikatnym, lecz prawdziwym kwiatem wciąż żywego drzewa doktryny chrześcijańskiej. Pojawiła się na przestrzeni wieków, w Kościele wspomaganym przez Ducha Świętego, jako spon-taniczne uwieńczenie doktrynalnego i zarazem doświadczalnego zgłębiania tajemnicy grzechu, Bożego przebaczenia oraz służebnej roli Kościoła w rozdzielaniu tego przebaczenia”⁵.

¹ Ks. mgr Rafał Dresler, prezbiter diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej, ukończył Wydział Teologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego, obronił pracę magisterską *Odpusty w dziejach Kościoła i praktyczne ich przełożenie w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej* pod kierunkiem ks. dra hab. Kazimierza Dullaka, prof. US; e-mail: dresler.rafał@gmail.com.

² Fragment pracy magisterskiej *Odpusty w dziejach Kościoła i praktyczne ich przełożenie w Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej* napisanej pod kierunkiem ks. dra hab. Kazimierza Dullaka, prof. US.

³ Cytaty pochodzą z: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych, Biblia Tysiąclecia*, wyd. 5 (Poznań: Pallottinum, 2002).

⁴ *Katechizm Kościoła katolickiego* (dalej KKK) (Poznań: Pallottinum, 1994), nr 1471.

⁵ Charles Journet, „Teologia odpustów”, w: Bertrand de Margerie, *Tajemnica odpustów*, przekł. Katarzyna Dybeł (Kraków: Wydawnictwo WAM, 2008), 204.

1. Odnowa odpustów w Kościele XX wieku

Odsyłając do literatury na temat historii odpustów⁶, autor zwrócił uwagę tylko na wiek XX, który wprowadził trochę zmian, a którego owoce w postaci dokumentów obowiązują obecnie.

Podczas Soboru Watykańskiego II (1962–1965) pojawiły się głosy, aby zbadać praktyki odpustowe. Dlatego też papież Paweł VI (1963–1978) powołał 14 czerwca 1964 roku komisję w celu opracowania schematu o odpustach. Gotowy tekst schematu przedstawiono 9 listopada 1965 roku w auli soborowej. Poszczególne konferencje biskupów miały przygotować swoje uwagi na piśmie, ponieważ na sesji soborowej nie było już czasu na dyskusję na ten temat. Paweł VI, biorąc pod uwagę stanowiska episkopatów, wydał 1 stycznia 1967 roku *Konstytucję apostolską „Indulgentiarum doctrina”*. Jest to chronologicznie pierwszy dokument z posoborowego prawodawstwa, które dotyczy odpustów. Dzieli się on na dwie części. Pierwsza zawiera opartą na Bożym objawieniu naukę Kościoła na temat odpustów oraz pozytywny wykład oparty na Piśmie Świętym i Tradycji. Ojciec święty kładzie zdecydowany akcent na to, aby w korzystaniu z daru odpustów zaangażował się człowiek z całym swym jestestwem. Druga część konstytucji zawiera 20 norm. Tutaj papież dokonał istotnych zmian reguł prawnych dotyczących podziału, udzielania i zyskiwania odpustów. Przede wszystkim zredukował liczbę możliwości zyskiwania odpustów zupełnych, wprowadził nowe określenie odpustu częściowego oraz usunął odpusty rzeczowe i lokalne. Po wydaniu konstytucji apostolskiej trzeba było stworzyć nowy wykaz odpustów, który uwzględniałby wytyczne tejże konstytucji. Dlatego też Penitencjaria Apostolska promulgowała 29 czerwca 1968 roku *Enchiridion indulgentiarum. Normae et concessiones*. Jest to zbiór autentyczny i ekskluzywny, zostały w nim zniesione wszelkie dotychczasowe ogólne nadania odpustów, poza tymi w zbiorze obecnym. Dzisiaj w języku polskim mamy czwarte wydanie *Wykazu odpustów. Normy i nadania*⁷ według łacińskiego wydania wzorcowego 4 bis z 2004 roku, które zawiera dekret Penitencjarii Apostolskiej ogłaszający 4. wydanie wykazu, wprowadzenie, normy dotyczące odpustów, cztery

⁶ Marian Pastuszko, *Sakrament pokuty i pojednania* (Kielce: Wydawnictwo Jedność, 1999); Zdzisław Pałubicki, *Odpusty. Ujawnione Miłosierdzie Boże wobec żywych i zmarłych* (Marki-Struga: Michalineum, 1996); De Margerie, *Tajemnica odpustów*; Robert Kantor, *Sanktuaria i odpusty. Kiedy i jakie odpusty można zyskiwać w sanktuariach?* (Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos, 2015); Mirosław Kołodziejczyk, „Nowa miara odpustu częstkowego”, *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 1–6 (1968): 147–158; Tomasz Wytrwał, *Odpusty. Jak dostąpić łaski darowania kar za grzechy?* (Poznań: W drodze, 2002); Robert Pisula, *Odpusty w misterium Kościoła. Źródła, natura, praktyka* (Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, 2001); Stanisław Czerwik, „Praktyka pokutna w Kościele przez wieki”, *Ateneum Kapłańskie* 2 (1977): 159–177; Tadeusz Pawluk, „Z rozważań nad treścią roku jubileuszowego”, *Prawo Kanoniczne* 18 (1975); 3–14; Raimondo Marchioro, *Spowiedź sakramentalna. Praktyczny przewodnik dla penitentów i spowiedników* (Kraków: Wydawnictwo AA, 2010).

⁷ Penitencjaria Apostolska, *Wykaz odpustów. Normy i nadania*, wydanie wzorcowe według łacińskiego wydania 4 bis z 2004 roku (Katowice: Księgarnia św. Jacka, 2012). Przekład przygotowano na podstawie *Enchiridion Indulgentiarum. Normae et concessiones*, editio quarta, reimpressio (Liberia Editrice Vaticana, 2004) (dalej EI).

nadania ogólne oraz inne nadania odpustów. W dodatkach załączone zostały między innymi nadania odpustów zupełnych dla Polski dotyczące *Gorzkich żali* oraz *Koronki do Miłosierdzia Bożego*. Na końcu polskiego wydania znajduje się konstytucja apostolska Pawła VI *Indulgentiarum doctrina*.

Kolejnym źródłem, z którego należy czerpać podstawową wiedzę o odpustach, jest *Kodeks prawa kanonicznego* wydany przez papieża Jana Pawła II (1978–2005) 25 stycznia 1983 roku. W IV księdze – *Uświęcające zadanie Kościoła*, w tytule IV – *Sakrament pokuty* mamy rozdział IV – *Odpusty*, a w nim kanony 992–997. Rozdział ten powołuje się na konstytucję o odpustach papieża Pawła VI. Kanon 997 wręcz poleca zachowanie innych przepisów, które zawarte są w specjalnych ustawach kościelnych – chodzi głównie o wspomnianą konstytucję. Jest jeszcze *Katechizm Kościoła katolickiego*, zatwierdzony przez Jana Pawła II 25 czerwca 1992 roku, który mówi o nauce Kościoła dotyczącej odpustów⁸, odwołując się do głównej wykładni w tym temacie – *Konstytucji apostolskiej „Indulgentiarum doctrina”* Pawła VI⁹.

2. Aspekty prawne

Kodeks prawa kanonicznego z 1983 roku stwierdza w kanonie 993: „Odpust jest częstkowy albo zupełny, zależnie od tego, czy uwalnia od kary doczesnej należnej za grzechy w części lub całości”¹⁰. Podział ten ma swoje źródło w normie 2 konstytucji Pawła VI¹¹.

Odpust częściowy

Odpust częściowy (częstkowy), jak sama nazwa wskazuje, uwalnia od części kary doczesnej; można go uzyskać wiele razy w ciągu jednego dnia, o ile co innego nie jest wyraźnie przy nim zaznaczone¹². Podstawowym pytaniem jest więc, w jakiej mierze to czyni? Z jednej strony jest to rzeczywistość niedająca się ująć jednoznacznie przy

⁸ KKK, nr 1471–1479.

⁹ KKK, nr 571–572; Marian Pastuszko, „Odpusty w nowym prawie”, w: *Duszpasterstwo w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. Jerzy Syryjczyk (Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1985), 141–142; Bogusław Patoleta, *Odpusty według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II* (Pelplin: Bernardinum, 1997), 13–17; Benedykt Glinkowski, *Odpusty* (Poznań: Drukarnia i Księgarnia św. Wojciecha, 2005), 15; Joachim Roman Bar, „Nowy wykaz odpustów («Enchiridion Indulgentiarum»)”, *Prawo Kanoniczne* 12 (1969): 79–80; Remigiusz Sobański, „Nowe normy o odpustach”, *Wiadomości Diecezjalne* 35 (1967): 109–115.

¹⁰ *Codex Iuris Canonici. Auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus = Kodeks prawa kanonicznego*, przekł. zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu (Poznań: Pallottinum, 1984); „Kodeks prawa kanonicznego 1983”. dostęp 31.05.2017, <http://diritto-canonico.96.lt/KodeksPrawaKanonicznego.pdf>, kan. 993 (dalej KPK 1983).

¹¹ Pastuszko, *Sakrament pokuty i pojednania*, 144, 580–581; Patoleta, *Odpusty według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, 27; Glinkowski, *Odpusty*, 18.

¹² Paweł VI, *Konstytucja apostolska „Indulgentiarum doctrina”*, 1 stycznia 1967 r., norma 6 (dalej ID; konstytucja składa się z tekstu papieża oraz norm regulujących instytucję odpustów; w przypadku samej liczby podanej przy skrócie ID odwołanie dotyczy tekstu konstytucji).

pomocy ludzkich, ziemskich wielkości. Z drugiej strony pojęcie odpustu częściowego domaga się jakiegoś bliższego określenia, dla odróżnienia go od odpustu zupełnego¹³.

Nowa miara odpustu

Podczas Vaticanum II komisja powołana przez Pawła VI w celu zrewidowania nauki o odpustach zaproponowała zmianę, aby nie dodawano określenia dni czy lat, ale oznaczano dany odpust wyłącznie słowami *odpust częściowy*. Komisja przygotowująca schemat kierowała się myślą, aby za miarę wziąć wartość zadośćczynną zyskiwaną przez spełnienie czynu obdarzonego odpustem. Wyszuli wniosek, aby przyjąć za miarę wielkości odpustu częściowego takie darowanie kary doczesnej, jakie przyjmujący odpust już sam otrzymał przez modlitwę lub spełnienie czynu pobożnego obdarzonego odpustem. Oznacza to, że mielibyśmy do czynienia z podwojeniem dobra duchowego. Tak właśnie podaje nam *Indulgentiarum doctrina* w normie 5: „Wierny, który przynajmniej z sercem skruszonym wykonuje czynność obdarzoną odpustem cząstkowym, otrzymuje przez działanie Kościoła tyle darowania kary doczesnej, ile jej już otrzymuje przez samo wykonanie swojej czynności”¹⁴. Papież Paweł VI pisze wcześniej w konstytucji: „Ponieważ zaś wierny poprzez swoją czynność – oprócz zasługi będącej głównym jej owocem – może ponadto uzyskać odpuszczenie kary doczesnej i to tym większe, im większa jest miłość działającego i im godniejsze jest samo dzieło, postanawia się, że to właśnie odpuszczenie kary, jakie wierny zyskuje przez swoją czynność, stanowi miarę odpuszczenia kary, które władza kościelna wspinałomyślnie dodaje przez odpust cząstkowy”¹⁵. Wymagane jest ze strony wiernego odpowiednie usposobienie: aby kochał Boga, brzydził się grzechami, pokładał ufność w zasługach Chrystusa Pana i wierzył mocno, że społeczność świętych jest wielkim pożytkiem dla niego. Wielkość odpuszczenia kary doczesnej zależy, zgodnie z nauką zawartą w konstytucji, głównie i przede wszystkim od dyspozycji, z jaką wierny spełnia daną czynność, *ex opere operantis*¹⁶; liczy się także wartość spełnianego dzieła. O szczegółowych dyspozycjach, wymaganych przez obecnie obowiązujące prawo będzie mowa w dalszej części artykułu.

Przy nowej mierze odpustu brane jest pod uwagę samo wykonanie przez wiernego dzieła obdarzonego odpustem. Papież przypomina także naukę o zadośćuczynieniu – darowanie kary doczesnej dokonuje się mocą wartości zadośćczynnej, jaką zawiera w sobie dana czynność wiernego. W określeniu zadośćuczynienia konstytucja bierze pod uwagę darowanie kar doczesnych na drodze pozasakramentalnej (te czyny, które zasługują na nagrodę w życiu wiecznym, mają również wartość zadośćczynną za kary doczesne). Odpuszczenie kary doczesnej jest tym większe, im większa jest miłość działającego. Nowa miara odpustu ma na celu wpływać na rozwój osobistej świętości

¹³ Kołodziejczyk, „Nowa miara odpustu cząstkowego”, 147; Pastuszko, *Sakrament pokuty i pojednania*, 148–149; Patoleta, *Odpusty według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, 29; Glinkowski, *Odpusty*, 20.

¹⁴ ID, 5.

¹⁵ ID, 12.

¹⁶ Łac. z dzieła działającego.

wiernych – nie chodzi o ilość spełnionych dzieł, ale o ich jakość, o czym decyduje gorliwość i pobożność wiernego: „Cel, jaki sobie stawia władza kościelna w udzielaniu odpustów, tkwi nie tylko w tym, aby wspomóc wiernych w usunięciu należnych kar, lecz także w tym, aby wiernych skłonić do wykonywania uczynków pobożności, pokuty i miłości – zwłaszcza takich, które przyczyniają się do wzrostu wiary i dobra wspólnego”¹⁷. Reasumując kwestię nowej miary, Kościół musiał powołać się na jakąś miarę, dla odróżnienia dwóch odpustów. W miejsce mniej odpowiedniej miary konstytucja Pawła VI wprowadziła doskonalsze określenie wielkości odpustu częściowego¹⁸.

Odpust zupełny

Polega on na całkowitym darowaniu wszystkich kar doczesnych należnych za grzechy zgładzone co do winy w sakramencie pokuty. Gdyby człowiek uzyskał taki odpust i zaraz umarł, poszedłby wprost do nieba – jest w takim stanie, jak zaraz po chrzcie świętym. Ważnym krokiem, który uczynił Paweł VI w *Indulgentiarum doctrina*, było ograniczenie możliwości uzyskania odpustów zupełnych, „aby wierni doceniali odpust zupełny i mogli go uzyskać, mając odpowiednie dyspozycje. Na to bowiem, co jest częstsze, mniej się zwraca uwagę, i mało się docenia to, co obficie jest ofiarowywane; wielu zaś wiernych potrzebuje pewnego czasu, aby się dobrze przygotować do uzyskania odpustu zupełnego”¹⁹. Według normy 6 konstytucji Pawła VI odpust zupełny można uzyskać tylko raz w ciągu dnia (nie można ich uzyskać więcej, jak to było wcześniej²⁰, ani na skutek spełniania różnych uczynków, ani na skutek wielokrotnego spełniania tego samego czynu). Wyjątkiem jest odpust zupełny w chwili śmierci, o którym mówi norma 18²¹.

Podstawowe zasady nadawania odpustów

Udzielanie odpustów dokonuje się według określonych reguł. Mamy dwa sposoby udzielania odpustów: ogólna formuła nadań odpustowych oraz szczegółowe nadania odpustów.

¹⁷ ID, 8.

¹⁸ Kołodziejczyk, „Nowa miara odpustu cząstkowego”, 147–152, 156–158; Pastuszko, *Sakrament pokuty i pojednania*, 581–582; Pastuszko, „Odpusty w nowym prawie”, 149–150; Patoleta, *Odpusty według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, 34–36; Glinkowski, *Odpusty*, 16–17; Konferencja Episkopatu Polski, „Instrukcja Biskupów Polskich o przepisach posoborowych o odpustach”, 25.01.1968, *Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie* 4 (1968): 57–60.

¹⁹ ID, 12.

²⁰ Marian Pastuszko mówi o istnieniu pewnych odpustów zupełnych, zwanych *toties quoties*, „które można było uzyskać w tym samym dniu tyle razy, ile razy powtórzono czyn określony do ich uzyskania” – Pastuszko, *Sakrament pokuty i pojednania*, 147.

²¹ Pastuszko, *Sakrament pokuty i pojednania*, 583–584; Pastuszko, „Odpusty w nowym prawie”, 146–147; Glinkowski, *Odpusty*, 18–19.

Cztery nadania ogólne

W pierwszym nadaniu ogólnym: „Odpustu częstkowego udziela się wiernemu, który w wykonywaniu swoich obowiązków i znoszeniu przeciwności życiowych z pokorną ufnością skieruje swoją myśl do Boga, dołączając – choćby tylko wewnętrznie – pobożne wezwanie”²². Chrześcijanie zachęeni są do wypełniania Chrystusowego polecenia, które dotyczy nieustannej modlitwy: „zawsze powinni się modlić i nie ustawać” (Łk 18,1) oraz do wykonywania swoich obowiązków tak, aby zachować jedność z Chrystusem i w niej wzrastać²³.

Drugie nadanie ogólne: „Odpustu częstkowego udziela się wiernemu, który kierując się duchem wiary i powodowany miłosierdziem, zaofiaruje siebie samego lub swoje dobra na służbę braciom [znajdującym się – R.D.] w potrzebie”²⁴ zawiera zachętę do naśladowania Pana naszego i częstszego spełniania uczynków miłości (miłosierdzia). Jednak aby odpust uzyskać, trzeba spełnić uczynki, których celem jest służba braciom żyjącym w potrzebie, gdyż nie wszystkie uczynki obdarzone są odpustem²⁵.

Trzecie nadanie ogólne: „Odpustu częstkowego udziela się wiernemu, który w duchu pokuty dobrowolnie powstrzyma się od rzeczy godziwej i miłej dla niego”²⁶, odpowiada dzisiejszym czasom, w których bardzo pożytecznym jest pobudzić wiernych do ćwiczenia się w pokucie nie tylko przez przykazanie co do wstrzemięźliwości od pokarmów mięsnych i co do postu. W ten sposób wierni są zachęceni, aby poprzez hamowanie swoich pożądliwości uczyli się podbijać w niewolę swoje ciało i stawali się podobnymi do Chrystusa – ubogiego i cierpiącego. Święty Leon Wielki głosił, że to, co odejmujemy przyjemności, przekazać możemy cnotcie. Paweł VI w *Konstytucji apostolskiej „Paenitemini”* z 17 lutego 1966 roku poucza: „Kościół zachęca wszystkich wiernych, ażeby – oprócz niedogodności i dolegliwości, które towarzyszą codziennemu życiu – na podstawie Bożego nakazu pokuty umartwiali ciało także pewnymi aktami pokuty”²⁷.

²² EI, 33.

²³ EI wymienia wiele innych cytatów z Pisma Świętego, które ilustrują zamysł Kościoła udzielającego odpustu: Mt 7,7–8; 26,41; Łk 21,34.36; Dz 2,42; Rz 12,12; 1 Kor 10,31; Ef 6,18; Kol 3,17; 4,2; 1 Tes 5,17–18; podaje także fragmenty dokumentów Soboru Watykańskiego II potwierdzające to nadanie: Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele* (Poznań: Pallottinum, 2005), 41 (dalej KK); Sobór Watykański II, *Dekret o apostołstwie świeckich* (Poznań: Pallottinum, 2005), 4 (dalej DA); Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym* (Poznań: Pallottinum, 2005), 43 (dalej KDK).

²⁴ EI, 35–36.

²⁵ Podstawowym fragmentem z Pisma Świętego jest Mt 25,40: „Zaprawdę, powiadam wam: Wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili”. EI podaje także inne fragmenty: Mt 25,35–36; J 13,34–35; Rz 12,8.10–11.13; 1 Kor 13,3; Ga 6,10; Ef 5,2; 1 Tes 4,9; Hbr 13,1; Jk 1,27; 1 P 1,22; 3,8–9; 2 P 1,5.7; 1 J 3,7–18. Dokumenty soborowe świadczące o tym nadaniu to: DA, 8; DA, 31c; KDK, 93.

²⁶ EI, 39.

²⁷ Paweł VI, „Konstytucja apostolska «Paenitemini» z 17 lutego 1966 roku”, *Acta Apostolicae Sedis* 58 (1966): 182–183. Cytaty z Pisma Świętego, z których wynika trzecie nadanie ogólne to: Łk 9,23; 13,5;

Czwarte nadanie ogólne: „Odpustu częściowego udziela się wiernemu, który w szczególnych okolicznościach codziennego życia dobrowolnie złoży jawne świadectwo wiary wobec innych”²⁸ podkreśla konieczność dawania świadectwa o Chrystusie wobec braci. Apostolstwo jest integralną częścią powołania, jakie każdy wierzący otrzymał i dlatego wytrwałe świadczenie o Chrystusie w codziennym życiu ma istotne znaczenie dla Kościoła, który obdarował tę postawę możliwością uzyskania odpustu²⁹.

Inne nadania odpustów

Szczegółowych nadań odpustów jest o wiele więcej niż ogólnych, jednak liczba ta jest wielokrotnie mniejsza niż w *Wykazie odpustów* z 1952 roku, kiedy to lista zawierała ponad 700 odpustów. Możemy je podzielić na trzy zasadnicze grupy ze względu na rodzaj udzielonego odpustu: po pierwsze odpust zupełny, następnie odpust częściowy, a w niektórych okolicznościach zupełny, trzecia grupa zawiera odpusty jedynie częściowe. Najnowszy *Wykaz odpustów* podaje 33 szczegółowe nadania odpustów, przeważnie rozróżniając, kiedy uzyskujemy odpust zupełny (o ile w danej sytuacji jest on możliwy), a kiedy tylko częściowy³⁰. W kolejnej części zostaną przytoczone nadania szczegółowe odpustów, ale najpierw trzeba powiedzieć, jak uzyskać odpust i jakie są warunki.

Uzyskiwanie odpustów

Aby uzyskać odpust, trzeba spełnić określone warunki. Podstawowy warunek mamy zawarty w kanonie 994 *Kodeksu prawa kanonicznego* z 1983 roku: „Każdy wierny może zyskiwać odpusty czy to częściowe, czy zupełne albo dla siebie, albo ofiarowywać za zmarłych na sposób wstawiennictwa”³¹.

Warunki co do odpustu częściowego

W *Kodeksie prawa kanonicznego* jest doprecyzowanie – dostępujący odpustu powinien być ochrzczony, wolny od kary ekskomuniki, w stanie łaski uświęcającej przy-

---

Rz 8,13.17; 1 Kor 9,25–27; 2 Kor 4,10; 2 Tm 2,11–12; Tt 2,12; 1 P 4,13. Zaś dokumenty Vaticanum II, które potwierdzają trzecie nadanie, to: DFK, 9; KK, 10; KK, 41.

²⁸ EI, 42.

²⁹ Motywację tej decyzji znajdziemy w różnych miejscach Pisma Świętego: Mt 10,32; Łk 11,28; Dz 1,8; 2,46; 4,32–33; Rz 1,8; 10,9–10; 1 Tm 6,12; 2 Tm 1,8; 1 P 4,15–16; 1 J 4,15, jak również w dokumentach soborowych: KK, 42; DA, 18; DWR, 3; DM, 15. Porównaj EI, 31–44; Mirosław Kołodziejczyk, „Dalsza reforma w dziedzinie odpustów”, *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 2–3 (1969): 111–114; Pastuszko, *Sakrament pokuty i pojednania*, 593–597; Patoleta, *Odpusty według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, 47–53; Glinkowski, *Odpusty*, 38–40.

³⁰ EI, 47–81; Glinkowski, *Odpusty*, 41–69.

³¹ KPK 1983, kan. 994.

najmniej pod koniec spełniania czynu obdarzonego odpustem³². Te warunki świadczą o zdatności człowieka do uzyskania odpustu, natomiast warunki niezbędne, by podmiot zdolny do otrzymania łaski odpustu naprawdę go otrzymał, znajdujemy w kolejnym paragrafie – wierny powinien wzbudzić intencję zyskania odpustu (intencja jest skierowaniem woli ku określonemu celowi, zamiarem, dla którego człowiek podejmuje jakieś działanie) oraz w odpowiednim czasie i we właściwy sposób wypełnić nakazane czynności, zgodnie z brzmieniem odpustu³³. Są to ogólne warunki, których spełnienie otwiera drogę do zyskiwania odpustów cząstkowych i zupełnych³⁴.

Autor skupi się na ostatnim warunku, który może przysporzyć trudności. Spotykamy się z ramami czasowymi, na przykład czytanie Pisma Świętego przez pół godziny, adoracja Najświętszego Sakramentu przez pół godziny, nawiedzenie cmentarza od 1 do 8 listopada. Pastuszko podaje cztery reguły dotyczące kwestii czasu wykonania czynu odpustowego:

- 1) jeśli przepisy nic nie wspominają o czasie, w jakim trzeba wykonać czyn obdarzony odpustem, czyn ten może być wykonany w każdym czasie;
- 2) odpusty związane z porą dnia czy z okresem liturgicznym winny być zyskiwane w czasie określonym;
- 3) według normy 14 Penitencjarii Apostolskiej z 1999 roku, kiedy wymagane jest nawiedzenie kościoła lub kaplicy, może się ono dokonać od południa dnia poprzedzającego aż do północy kończącej dzień oznaczony w nadaniu odpustu;
- 4) norma 13 Penitencjarii Apostolskiej z 1999 roku stanowi, że odpust związany z jakimś świętem uważa się za przeniesiony na ten dzień, na który zgodnie z prawem przenosi się albo samo święto, albo przynajmniej jego zewnętrzną uroczystość.

Wykonanie czynu obdarzonego odpustem jest warunkiem *sine qua non* uzyskania odpustu. Nie można tego uczynić w jakikolwiek sposób. Pastuszko podaje kilka reguł, jak należy dokonać czynu odpustowego:

- 1) osobiście – nie może go wykonać inna osoba. Wyjątek stanowi tu złożenie jałmużny, którego za dzieci mogą dokonać rodzice w przypadku odpustu jubileuszowego;
- 2) całkowicie – w sposób zupełny, bez dodatków i skrótów. Kodeks z 1917 roku w kanonie 934 § 2 stwierdzał, że odpustu nie zyskuje ten, kto w wyznaczonej modlitwie dokonuje dodatków, opuszczeń lub zmian. Chodzi tu o istotną zmianę – gdy ktoś opuści jedno czy dwa *Zdrowaś* podczas modlitwy różańcowej, nie pozbawia się spełnienia warunku co do wykonania czynu obdarzonego odpustem;

³² KPK 1983, kan. 996 § 1.

³³ KPK 1983, kan. 996 § 2.

³⁴ KKK, nr 1471; EI, norma 17; Pastuszko, *Sakrament pokuty i pojednania*, 610; Pastuszko, „Odpusty w nowym prawie”, 153–154; Patoleta, *Odpusty według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, 99–100; Glinkowski, *Odpusty*, 26–27; Stanisław Szczepaniec, *Odpust, dar pełnej wolności* (Kraków: Wydawnictwo Unum, 2013), 65–67; Piotr Hemperek, *Komentarz do kodeksu prawa kanonicznego z 1983 r.: Księga III. Nauczycielskie zadanie Kościoła. Księga IV. Uświęcające zadanie Kościoła*, t. 3 (Lublin: Wydawnictwo KUL, 1986), 173–174.

- 3) w duchu pobożności – nie z próżności, lecz ze szczerym i głębokim zaangażowaniem. J. Grzywacz pisze: „Właściwiej postępuje ten, kto szczerze dąży do poprawy swego życia, niż ten, kto swą świętość mierzy ilością odmawianych modlitw obdarzonych odpustami przy zupełnym zaniedbaniu pracy nad sobą”³⁵;
- 4) nadobowiązkowo – norma 21 § 1 Penitencjarii Apostolskiej z 1999 roku podaje, że nie może to być czyn, do którego ktoś jest zobowiązany na podstawie prawa lub nakazu, na przykład post w Środę Popielcową, chyba że nadanie odpustu mówi inaczej. W kolejnym paragrafie czytamy o wyjątku: „kto wypełnia czynność zadaną jako pokuta sakramentalna a jednocześnie obdarzoną odpustem, może zarówno zadośćuczynić pokucie, jak i uzyskać odpust”³⁶. Podobnie rzecz ma się z członkami instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostolskiego w przypadku modlitw i dzieł pobożnych, do których są zobowiązani na mocy reguł, konstytucji bądź innych przepisów – o tym czytamy w normie 21 § 3;
- 5) jeżeli czynem odpustowym jest modlitwa, może być odmówiona w jakimkolwiek języku, „byleby przekład tej modlitwy był zatwierdzony przez kompetentną władzę kościelną”³⁷. Modlitwę należy odmówić ustnie, choć „wystarczy odmawiać modlitwę na przemian z towarzyszem lub śledzić myślą, gdy ktoś inny głośno ją odmawia”³⁸.

Takie oto są wymogi zyskiwania każdego odpustu³⁹.

Warunki co do odpustu zupełnego

Podstawowym warunkiem uzyskania odpustu zupełnego jest wypełnienie warunków potrzebnych do uzyskania odpustów częściowych, wymienionych wyżej. Ponadto wymaga się spełnienia specjalnych warunków – zwyczajnych bądź nadzwyczajnych.

Warunki zwyczajne

Papież Paweł VI w konstytucji *Indulgentiarum doctrina*, w normie 7 podał wyraźnie trzy warunki: „Do uzyskania odpustu zupełnego wymaga się wykonania dzieła obdarzonego odpustem oraz wypełnienia trzech warunków, którymi są: sakramentalna

³⁵ Jerzy Grzywacz, *O sakramentach* (Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1968), 99.

³⁶ EI, norma 21 § 2.

³⁷ EI, norma 22.

³⁸ EI, norma 23.

³⁹ Pastuszko, *Sakrament pokuty i pojednania*, 610–617; Pastuszko, „Odpusty w nowym prawie”, 154–156; Patoleta, *Odpusty według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, 99–110; Glinkowski, *Odpusty*, 26–31; Szczepaniec, *Odpust, dar pełnej wolności*, 65–70; Hemperek, *Komentarz do kodeksu prawa kanonicznego z 1983 r.*, 174–175; Edward Szafranski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 3 (Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1986), 263–265.

spowiedź, Komunia święta i modlitwa w intencjach Ojca Świętego⁴⁰, po czym dodaje: „ponadto wymagane jest wykluczenie wszelkiego przywiązania do jakiegokolwiek grzechu, nawet powszedniego⁴¹. O wykonaniu dzieła obdarzonego odpustem była mowa przy omawianiu warunków co do odpustu cząstkowego. Przejdziemy teraz przez poszczególne warunki zwyczajne, które należy wypełnić w celu uzyskania odpustu zupełnego:

- a) **sakramentalna spowiedź** – jest warunkiem *sine qua non* uzyskania odpustu zupełnego. Problemem jest termin, w jakim spowiedź ma się odbyć. Kodeks z 1917 roku w kanonie 931 § 1 mówił o oktawie, czyli ośmiu dniach przed dopełnieniem czynu obdarzonego odpustem i ośmiu dniach po dopełnieniu tego czynu. Norma 8 konstytucji *Indulgentiarum doctrina*, jak również norma 20 § 3 Penitencjarii Apostolskiej z 1999 roku, podają możliwość wypełnienia tego warunku „na wiele dni przed lub po wykonaniu przepisanej czynności⁴². Jednak im bliższa spowiedź, tym większe przekonanie o uzyskaniu odpustu zupełnego, ponieważ w takim stanie ducha są bardziej zaangażowane władze człowieka. Warto jeszcze dodać, że „po jednej spowiedzi sakramentalnej można uzyskać kilka odpustów zupełnych⁴³, z zaznaczeniem jednego odpustu zupełnego w ciągu dnia;
- b) **Komunia eucharystyczna**, czyli przyjmowana pod jedną postacią chleba bądź pod jedną postacią wina, bądź też pod dwiema postaciami. Nie wystarcza więc komunia duchowa, ale winna być sakramentalna. Podobnie jak przy sakramentalnej spowiedzi termin jest wielodniowy, wypada wszakże, aby Komunia Święta była przyjęta przez wiernego w dniu wykonania czynu obdarzonego odpustem. W odróżnieniu od spowiedzi sakramentalnej, po jednym przyjęciu Komunii Świętej wierny może uzyskać jeden odpust (poza wyjątkiem niebezpieczeństwa śmierci);
- c) **modlitwa w intencjach papieża** – podobnie jak dwa poprzednie warunki, tak i ten może być spełniony „na wiele dni przed lub po wykonaniu przepisanej czynności⁴⁴, jednak wypada, aby modlitwa zanesiona była do Boga w dniu wykonywania czynu obdarzonego odpustem. Jak w przypadku przyjęcia Komunii Świętej, tak i tu po jednej modlitwie w intencjach Ojca świętego możliwe jest przyjęcie jednego odpustu zupełnego, z zastrzeżeniem, że w ciągu dnia można uzyskać odpust zupełny jeden raz, poza wyjątkiem niebezpieczeństwa śmierci. Jakie modlitwy należy odmówić? Papież Paweł VI podaje odpowiedź: „Warunek dotyczący modlitwy w intencjach Ojca Świętego wypełnia się całkowicie przez odmówienie *Ojcze nasz* i *Zdrowaś*⁴⁵. Pozostawiona jest jednak wiernym możliwość odmówienia innej modlitwy, o czym mowa w drugiej części cyto-

⁴⁰ ID, norma 7; EI, norma 20 § 1.

⁴¹ ID, norma 7; EI, norma 20 § 1.

⁴² ID, norma 8; EI, norma 20 § 3.

⁴³ ID, norma 9; EI, norma 20 § 2.

⁴⁴ ID, norma 8; EI, norma 20 § 3.

⁴⁵ ID, norma 10; EI, norma 20 § 5.

- wanej normy 10: „zgodnie z ich pobożnością i szacunkiem żywionym przez każdego względem papieża”⁴⁶. Spotykane często po nabożeństwie *Drogi krzyżowej* w ramach modlitwy w intencjach papieża *Chwała Ojcu* nie jest konieczne do odmówienia. Pastuszko pisze, że wierny może zdecydować, czy modli się o dobra doczesne bądź duchowe dla papieża, czy też w intencjach, w których modli się sam papież. Patoleta natomiast stwierdza, że modlitwę tę należy odmówić w intencjach, jakie Ojciec święty wyznacza i podaje do publicznej wiadomości, nie zaś w intencji papieża, np. o jego zdrowie. Będą to głównie intencje ogólne i szczegółowe, mające na względzie dobro Kościoła. Wierny nie musi znać ich dokładnie, formułować, wystarczy tylko ogólne wzbudzenie intencji, że chce się modlić w intencjach wyznaczonych przez Biskupa Rzymu;
- d) wyzbycie się przywiązania do jakiegokolwiek grzechu** – kodeks z 1917 roku domagał się łaski uświęcającej u tego, kto chce uzyskać odpust. Przywiązanie do grzechu oznacza sytuację, kiedy ktoś świadomie grzeszy więcej niż raz. Oznacza to, że grzeszy i chce tego, a przy tym nie poprzestaje na jednym grzechu, ale dopuszcza do pewnej wielokrotności, co następnie może doprowadzić do zwyczaju, który w ostateczności rodzi nawyk. Odpust zupełny może być uzyskany przez tego, kto nie ma przywiązania nawet do grzechu lekkiego. Przywiązanie do grzechu jest zawinione i jako takie stanowi przeszkodę do uzyskania odpustu, gdyż, jak już wspomniano, odpust to darowanie kary doczesnej za grzechy co do winy już odpuszczone. W warunku tym chodzi więc o szczerze nastawienie umysłu i woli, aby wypełniać wolę Bożą także w szczegółach, umiłowanie woli Bożej przy jednoczesnym odwróceniu się od nieuporządkowanych powiązań ze światem i samym sobą. Dla chrześcijanina trudnym jest wyzbycie się wszelkiego przywiązania do grzechu, ponieważ człowiek z natury jest słaby i skłonny do grzechu, a tutaj wymaga się wielkiej samodyscypliny wewnętrznej chrześcijanina. Mimo wszystko wypełnienie tego warunku jest możliwe do zrealizowania. Należy też pamiętać, że w przypadku niewypełnienia któregoś z warunków koniecznych, a co za tym idzie – braku uzyskania odpustu zupełnego, wierny uzyska odpust cząstkowy⁴⁷.

Warunki nadzwyczajne

W życiu czasami bywa, że stajemy w nietypowych warunkach egzystencjalnych, które wykraczają poza ramy zwyczajnych okoliczności. Również przy zyskiwaniu odpustów taka sytuacja może mieć miejsce. Mogą zaistnieć trzy sytuacje, w których dopuszczal-

⁴⁶ ID, norma 10; EI, norma 20 § 5.

⁴⁷ Pastuszko, *Sakrament pokuty i pojednania*, 617–624; Pastuszko, „Odpusty w nowym prawie”, 156–158; Patoleta, *Odpusty według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, 110–117; Glinkowski, *Odpusty*, 31–34; Szczepaniec, *Odpust, dar pełnej wolności*, 74–78; Hemperek, *Komentarz do kodeksu prawa kanonicznego z 1983 r.*, 174–175; Szafronowski, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 3, 265; Franciszek Bączkiewicz, *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. 2 (Opole: Wydawnictwo Diecezjalne Św. Krzyża, 1958), 57–58.

ne jest odstępianie od zwyczajnych zasad uzyskiwania odpustów: przeszkoda prawna (uzasadniona), jubileusz oraz niebezpieczeństwo śmierci. Przejdziemy teraz przez kolejne przypadki:

- a) **sytuacja uzasadnionej przeszkody prawnej** – są to takie okoliczności życiowe, w których wierny nie ma możliwości spełnienia wszystkich warunków zwyczajnych koniecznych do uzyskania odpustu zupełnego. Różne mogą być tego przyczyny, na przykład stan fizyczny wiernego (ciężka choroba, klauzura zakonna, więzienie itp.), brak sił moralnych (pozostawienie kogoś bez koniecznej opieki itp.). Według normy 24 Penitencjarii Apostolskiej z 1999 roku spowiednicy mają prawo zamienić dzieła lub warunki odpustowe tym, którzy nie są w stanie ich wykonać z powodu prawnej przeszkody. Nie mogą jednak objąć zmianą tych dzieł i warunków, które są zasadniczym motywem odpustu (dzień 2 sierpnia – odpust Porcjunkuli, dzień 2 listopada – odpust za zmarłych, dzień tytułu kościoła). Wprowadzając zmianę, należy zachować odpowiednią proporcję w stosunku do wyznaczonego warunku czy dzieła, uwzględniając realne możliwości wiernego. Zmiany można dokonać także poza sakramentem pokuty, z tym jednak zastrzeżeniem, że dokonuje się to względem wiernych, wobec których spowiednik posiada władzę spowiadania. Wierny jest wtedy zobowiązany do wykonania dzieła i wypełnienia takich warunków, jakie zostały mu nałożone przez spowiednika. Od dwóch warunków – sakramentu pokuty i Komunii eucharystycznej – może dyspensować ordynariusz miejsca. Może dokonać tego względem tych, nad którymi sprawuje władzę, a ci znajdują się w sytuacji, w której nie mogą w żaden sposób lub z wielką niedogodnością wypowiedzieć się i przyjąć Komunii Świętej. W tych okolicznościach mają oni obowiązek wzbudzić akt żalu doskonałego z jednoczesnym postanowieniem spełnienia tych warunków, gdy ustaną zaistniałe przeszkody. We władzy danej spowiednikom i ordynariuszom miejsca możemy dostrzec troskę Matki – Kościoła o dobro duchowe tych, którzy znaleźli się w trudnych sytuacjach;
- b) **jubileusz** – w tym przypadku stosuje się odmienne niż zwyczajne warunki zyskania odpustu zupełnego. W Starym Testamencie zadaniem roku jubileuszowego było pojednanie, darowanie długów i win, jak również przywrócenie wolności. W praktyce Kościoła główny nacisk położony jest na pełne pojednanie człowieka z Bogiem, co może dokonać się właśnie poprzez zyskanie odpustu zupełnego. Możemy mieć do czynienia z jubileuszem zwyczajnym i nadzwyczajnym. Nie ma przepisów ogólnych mówiących o sposobie zyskiwania odpustów, gdyż w czasie jubileuszów stosuje się specjalne normy, których należy szukać w konstytucjach i bullach papieskich odnoszących się do danego jubileuszu. A więc trzeba pieczołowicie śledzić dokumenty papieskie wydawane z okazji konkretnego jubileuszu, aby skorzystać ze szczególnej okazji uzyskania odpustu w szczególnym roku w historii Kościoła;
- c) **odpust w godzinie śmierci** – Pastuszko podaje, że chodzi tutaj o zagrożenie śmiercią, a nawet godzinę śmierci. Rozumie tutaj godzinę śmierci nieściśle i szeroko, mianowicie jak niebezpieczeństwo śmierci. Jednak większość auto-

rów monografii dotyczących kwestii odpustów pisze o odpuszczeniu udzielanym na godzinę śmierci (Patoleta, Glinkowski, de Margerie). Kościół zawsze troszczył się o los swoich dzieci odchodzących do wieczności. Przewidziane są dwa sposoby udzielania takiego odpustu:

- 1) kapłan przy sakramencie namaszczenia chorych udziela odpustu zupełnego, gdy istnieje prawdopodobieństwo niebezpieczeństwa śmierci. Wierny musi być oczywiście w sposób właściwy przygotowany, usposobiony, czyli pojednany z Bogiem – wystarczy żal doskonały, nie są konieczne sakramenty pokuty i Komunii św., trzeba jednak pamiętać, że jeżeli istnieje taka możliwość, to odpustu należy udzielić po sakramentalnej spowiedzi i stosownym pouczeniu. Do ważności udzielonego odpustu kapłan winien użyć formuły zawartej w księgach liturgicznych. Przyjmuje się, że odpust ten działa dopiero w chwili śmierci i dlatego nie powtarza się go w czasie trwania tej samej choroby;
- 2) o drugim sposobie czytamy w normie 18 podanej przez Pawła VI: „Jeżeli nie ma kapłana, który by wiernemu będącemu u kresu życia udzielił sakramentów i odpustu zupełnego, o którym jest mowa w kan. 468 § 2 KPK [kodeks z 1917 roku], święta Matka Kościół, o ile jest odpowiednio dysponowany, łaskawie mu udziela odpustu zupełnego, który uzyskuje w chwili śmierci, byleby za życia miał zwyczaj odmawiania jakichkolwiek modlitw. Do uzyskania tego odpustu chwalebne jest posługiwanie się krucyfiksem lub krzyżem”⁴⁸. Zwrot „odpowiednio dysponowany” oznacza stan łaski uświęcającej zdobytej nawet na drodze żalu doskonałego oraz wyzbycie się wszelkiego przywiązania do grzechu, nawet lekkiego. Objawi się to w całkowitym poddaniu się woli Bożej oraz przyjęciu z wiarą wszelkiego rodzaju śmierci. Posługiwanie się przedmiotem kultu religijnego może polegać na ucałowaniu, względnie na ujęciu krzyżyka bądź krucyfiks w ręce.

Tylko w przypadku odpustu w godzinie śmierci reguła mówiąca o możliwym uzyskaniu jednego odpustu zupełnego w ciągu dnia nie obowiązuje: „Taki odpust zupełny w chwili śmierci może uzyskać wierny, chociażby tego dnia uzyskał już inny odpust zupełny”⁴⁹. W ten sposób mają się warunki uzyskiwania odpustów zupełnych w warunkach nadzwyczajnych⁵⁰.

3. Szczegółowy wykaz odpustów

Nadania odpustów zaczerpnięte są z czwartego wydania *Wykazu odpustów. Normy i nadania*, wydanie wzorcowe według łacińskiego wydania 4 bis z 2004 roku:

⁴⁸ ID, norma 18.

⁴⁹ ID, norma 18; EI, norma 18 § 2.

⁵⁰ Pastuszko, *Sakrament pokuty i pojednania*, 624–638; Patoleta, *Odpusty według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, 117–124; Glinkowski, *Odpusty*, 35–37; Szczepaniec, *Odpust, dar pełnej wolności*, 91–94.

- 1) „Odpustu zupełnego udziela się członkom rodziny w dniu, w którym dokonuje ona po raz pierwszy – o ile to możliwe, pod przewodnictwem kapłana lub diakona – aktu poświęcenia Najświętszemu Sercu Jezusowemu lub Świętej Rodzinie Jezusa, Maryi i Józefa, jeśli pobożnie odmówią zatwierdzoną modlitwę przed obrazem Najświętszego Serca lub Świętej Rodziny; w rocznicę tego dnia odpust będzie częstkowy”⁵¹.
- 2) „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który w uroczystość Chrystusa Króla odmówi publicznie akt poświęcenia rodzaju ludzkiego Chrystusowi Królowi (*O, Jezu najśłodczy*); zaś gdy akt zostanie odmówiony w innych okolicznościach, odpust będzie częstkowy”⁵².
- 3) „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który w uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa publicznie odmówi akt wynagrodzenia (*O, Jezu najśłodczy*); zaś gdy akt zostanie odmówiony w innych okolicznościach, odpust będzie częstkowy”⁵³.
- 4) „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który pobożnie przyjmie błogosławieństwo udzielone przez papieża Miastu i światu (*Urbi et orbi*) [lub przez biskupa wiernym powierzonym jego pieczy], choćby ze słusznej przyczyny fizycznie nie uczestniczył w świętych obrzędach, jednak pobożnym nastawieniem serca śledził je przez bezpośrednią transmisję telewizyjną lub radiową”⁵⁴.
- 5) „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który pobożnie uczestniczy w celebracjach powszechnie poświęconych jakiemuś celowi religijnemu (np. budzeniu powołań kapłańskich i zakonnych, szczególnej trosce duszpasterskiej o chorych i cierpiących, umocnieniu młodzieży w wyznawaniu wiary i wspomaganiu jej w prowadzeniu świętego życia itp.); kto zaś pomodli się w tego rodzaju intencjach, zyskuje odpust częstkowy”⁵⁵.
- 6) „Odpustu częstkowego udziela się wiernemu, który naucza lub uczy się prawd wiary katolickiej”⁵⁶.
 „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który: a) nawiedzi Najświętszy Sakrament przynajmniej pół godziny w celu adoracji; b) w Wielki Czwartek w czasie uroczystego wystawienia Najświętszego Sakramentu po Mszy Wieczerzy Pańskiej pobożnie odmówi strofy hymnu *Przed tak wielkim Sakramentem*; c) pobożnie będzie uczestniczyć w uroczystej procesji eucharystycznej, która ma szczególne znaczenie w uroczystości Ciała i Krwi Chrystusa, niezależnie od tego, czy odbywa się w budynkach sakralnych, czy poza nimi; d) pobożnie będzie uczestniczyć w uroczystym obrzędzie eucharystycznym, jaki zwykle ma miejsce pod koniec Kongresu Eucharystycznego. Odpustu częstkowego udziela się wiernemu, który: a) nawiedzi Najświętszy Sakrament w celu adoracji; b) odmówi do Jezusa w Najświętszym Sakramencie jakąś

⁵¹ EI, 51.

⁵² EI, 51.

⁵³ EI, 52.

⁵⁴ EI, 54.

⁵⁵ EI, 54.

⁵⁶ EI, 55.

zatwierdzoną modlitwę (*Zbliżam się w pokorze; O, Święta Uczto; Przed tak wielkim Sakramentem*)⁵⁷.

- 7) „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który: a) sam po raz pierwszy przystąpi do Komunii św. lub nabożnie będzie towarzyszyć innym przystępującym po raz pierwszy do Komunii św.; b) w jakikolwiek piątek Wielkiego Postu, także w Wielki Piątek, po Komunii św. pobożnie odmówi modlitwę *Oto ja, dobry i najśłodszy Jezu* przed wizerunkiem Jezusa Chrystusa ukrzyżowanego. Odpustu cząstkowego udziela się wiernemu, który przy pomocy jakiegokolwiek pobożnej formuły prawnie zaaprobowanej dokona: a) aktu Komunii duchowej, b) dziękczynienia po Komunii (np. *Duszo Chrystusowa*)⁵⁸.
- 8) „Odpustu cząstkowego udziela się wiernemu, który, szczególnie w celu przygotowania się do sakramentalnej spowiedzi: a) robi rachunek sumienia z postanowieniem poprawienia się; b) pobożnie odmówi akt żalu, posługując się jakąkolwiek zatwierdzoną formułą (np. *Spowiadam się, Psalm Z głębokości wołam do Ciebie*)⁵⁹.
- 9) „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który przynajmniej przez pełne trzy dni będzie uczestniczyć w rekolekcjach. Odpustu cząstkowego udziela się wiernemu, który będzie uczestniczyć w miesięcznym dniu skupienia⁶⁰.
- 10) „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który będzie uczestniczyć w kilku nabożeństwach w Tygodniu modlitw o jedność chrześcijan i weźmie udział w zakończeniu tego tygodnia. Odpustu cząstkowego udziela się wiernemu, który pobożnie odmówi prawnie zatwierdzoną modlitwę o jedność chrześcijan⁶¹.
- 11) „Kapłan, który wiernemu udziela sakramentów w niebezpieczeństwie śmierci, niech nie opuszcza udzielenia mu błogosławieństwa apostołskiego połączonego z odpustem zupełnym. Jeśli nie ma kapłana, święta Matka Kościół łaskawie udziela wiernemu odpowiednio dysponowanemu odpustu zupełnego na zbliżającą się chwilę śmierci, o ile za życia miał zwyczaj odmawiania jakichkolwiek modlitw. W tym przypadku Kościół uzupełnia trzy warunki wymagane do uzyskania odpustu zupełnego. Do uzyskania odpustu zupełnego chwalebne jest posłużenie się krucyfiksem (pasyjką) lub krzyżem. Taki odpust zupełny w chwili śmierci może uzyskać wierny, chociażby tego dnia uzyskał już inny odpust zupełny⁶².
- 12) „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który: a) pobożnie będzie uczestniczyć w adoracji Krzyża w czasie uroczystej celebracji Pamiątki Męki i Śmierci Pana w Wielki Piątek; b) albo sam odprawi nabożeństwo Drogi krzyżowej, albo zjednoczy się pobożnie z nabożeństwem Drogi krzyżowej sprawowanym przez Ojca Świętego i bezpośrednio przekazywanym za pomocą telewizji lub radia⁶³.

⁵⁷ EI, 55.

⁵⁸ EI, 56–57.

⁵⁹ EI, 58.

⁶⁰ EI, 58.

⁶¹ EI, 59.

⁶² EI, 59–60.

⁶³ EI, 60.

- 13) „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który w uroczystość Świętych Apostołów Piotra i Pawła pobożnie użyje przedmiotu pobożności, określonego w normie 15, poświęconego przez papieża lub przez jakiegoś biskupa, dodając jednak jakąkolwiek zatwierdzoną prawnie formułę wyznania wiary. Odpustu częściowego udziela się wiernemu, który użyje pobożnie tego przedmiotu pobożności należycie poświęconego przez kapłana lub diakona”⁶⁴.
- 14) „Odpustu częściowego udziela się wiernemu, który dla osobistego zbudowania pobożnie podejmie modlitwę myślną”⁶⁵.
- 15) „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który wysłuchawszy w czasie świętych misji kilku kazań, będzie uczestniczyć w uroczystym ich zakończeniu. Odpustu częściowego udziela się wiernemu, który uważnie i pobożnie będzie uczestniczyć w innego rodzaju przepowiadaniu słowa Bożego”⁶⁶.
- 16) „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który: a) pobożnie odmówi różaniec Maryjny, w kaplicy, w rodzinie, we wspólnocie zakonnej, w pobożnym stowarzyszeniu i ogólnie, kiedy wielu gromadzi się dla godziwego celu; b) pobożnie zjednoczy się w odmawianiu tej modlitwy, kiedy jest ona odmawiana przez papieża i przekazywana za pomocą urządzeń telewizyjnych i radiowych. W innych przypadkach odpust będzie częściowy. (...) Odpustu częściowego udziela się wiernemu, który: a) pobożnie odmówi kantyk *Magnificat*; b) rano albo w porze południowej, albo pod wieczór pobożnie odmówi modlitwę *Anioł Pański* z przepisanyymi wersetami i modlitwą, lub w okresie wielkanocnym antyfonę *Regina caeli (Królowo nieba, wesel się)* również z odpowiednią modlitwą; c) pobożnie odmówi jakąkolwiek zatwierdzoną modlitwę do Najświętszej Maryi Panny (np. *Witaj, Królowo; Pomnij, o Najświętsza Panno Maryjo; Pod Twoją obronę*)”⁶⁷.
- 17) „Odpustu częściowego udziela się wiernemu, który pobożnie wezwie swego Anioła Stróża, posługując się zatwierdzoną modlitwą (np. *Aniele Boży*)”⁶⁸.
- 18) „Odpustu częściowego udziela się wiernemu, który pobożnie wezwie św. Józefa, oblubieńca Najświętszej Maryi Panny, posługując się zatwierdzoną modlitwą”⁶⁹.
- 19) „Odpustu częściowego udziela się wiernemu, który pobożnie odmówi modlitwę *Święci Apostołowie Piotrze i Pawle*”⁷⁰.
- 20) „Odpustu częściowego udziela się wiernemu, który w dniu przeznaczonym w kalendarzu na uczczenie Świętego odmówi na jego cześć modlitwę mszalną lub inną zatwierdzoną przez prawowitą władzę kościelną. Dla popierania czci i nabożeństwa do nowych Świętych i Błogosławionych, wiernemu, który pobożnie nawiedzi kościoły lub kaplice, w których odbywają się uroczyste obcho-

⁶⁴ EI, 62.

⁶⁵ EI, 62.

⁶⁶ EI, 62.

⁶⁷ EI, 63–64.

⁶⁸ EI, 69.

⁶⁹ EI, 69.

⁷⁰ EI, 70.

- dy ku ich czci w ciągu roku od ich kanonizacji lub beatyfikacji i tam odmówi *Ojczy nasz* i *Wierzę*, udziela się jeden raz odpustu zupełnego; temu zaś, kto w tym czasie dokona wspomnianego nawiedzenia, udziela się odpustu częstkowego⁷¹.
- 21) „Odpustu częstkowego udziela się wiernemu, który: a) pobożnie będzie uczestniczyć w publicznie odprawianej nowennie (np. przed uroczystością Narodzenia Pańskiego albo Zesłania Ducha Świętego, albo Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny); b) pobożnie odmówi zaaprobowane litanie (np. litanie do Najświętszego Imienia Jezus, do Najświętszego Serca Jezusowego, do Najdroższej Krwi Chrystusa Pana, do Najświętszej Maryi Panny, do św. Józefa, do Wszystkich Świętych); c) pobożnie odmówi małe oficjum prawnie zaaprobowane (np. do Męki Pańskiej, do Najświętszego Serca Jezusowego)⁷².
- 22) „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który pobożnie odmówi hymn Akatyst albo oficjum *Paraclisis* w kościele, w kaplicy, w rodzinie, we wspólnocie zakonnej, w pobożnym stowarzyszeniu i ogólnie, kiedy wielu gromadzi się dla godziwego celu. W innych zaś przypadkach odpust będzie częstkowy⁷³.
- 23) „Odpustu częstkowego udziela się wiernemu, który wiedziony uczuciem nadprzyrodzonej wdzięczności pobożnie odmówi prawnie zatwierdzoną modlitwę za dobroczyńców (np. *Racz, Panie, nagrodzić*)⁷⁴.
- 24) „Odpustu częstkowego udziela się wiernemu, który: a) w duchu synowskiego oddania pobożnie odmówi jakąś prawnie zatwierdzoną modlitwę za papieża; b) podobnie, gdy pobożnie odmówi modlitwę zaczerpniętą z Mszału za biskupa eparchialnego lub diecezjalnego na początku jego posługi pasterskiej albo w rocznicę jej rozpoczęcia⁷⁵.
- 25) „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który w kościele lub kaplicy pobożnie będzie uczestniczyć w uroczystym śpiewie albo recytacji: a) hymnu *Veni, Creator (O Stworzycielu, Duchu, przyjdź)*, albo w pierwszym dniu roku celem uproszenia Bożej opieki na cały rok, albo w uroczystość Zesłania Ducha Świętego; b) hymnu *Te Deum (Ciebie, Boga, wysławiamy)* w ostatnim dniu roku dla podziękowania Bogu za dobrodziejstwa otrzymane w ciągu całego minionego roku. Odpustu częstkowego udziela się wiernemu, który na początku i końcu dnia, przy rozpoczynaniu i kończeniu własnej pracy, przed i po posiłku pobożnie odmówi jakąś prawnie zatwierdzoną modlitwę błagalną i dziękczynną (np. *Pobłogosław, Panie; Wszchemogący Boże, uprzedzaj swoim natchnieniem nasze czyny; Ciebie, Boga, wysławiamy; Przybądź, Duchu Święty*)⁷⁶.
- 26) „Odpustu zupełnego udziela się: a) kapłanowi, który odprawia pierwszą Mszę św. z ludem w określonym dniu; b) wiernym, którzy w tej Mszy św. pobożnie będą uczestniczyć; c) kapłanom, którzy obchodzą 25., 50., 60. i 70. rocznicę

⁷¹ EI, 70–71.

⁷² EI, 71.

⁷³ EI, 72.

⁷⁴ EI, 73.

⁷⁵ EI, 73.

⁷⁶ EI, 74.

swoich święceń, odnowią przed Bogiem postanowienie wiernego wypełniania obowiązków swego powołania; d) biskupom, którzy w 25., 40. i 50. rocznicę swoich święceń odnowią przed Bogiem postanowienie wiernego wypełniania obowiązków swego stanu; e) wiernym, którzy pobożnie będą uczestniczyć w odprawianej Mszy św. Jubileuszowej⁷⁷.

- 27) „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który w czasie Wigilii Paschalnej lub w rocznicę własnego chrztu odnowi przyrzeczenia chrzcielne jakąś formułą prawnie aprobowaną. Odpustu częściowego udziela się wiernemu, który: a) odnowi przyrzeczenia chrzcielne, posługując się jakąkolwiek formułą; b) pobożnie przeżegna się, wypowiadając przy tym zgodnie ze zwyczajem słowa: *W imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego. Amen*; c) pobożnie odmówi *Skład apostolski* lub nicejsko-konstantynopolskie wyznanie wiary; d) według zaaprobowanej formuły odmówi akt wiary, nadziei i miłości⁷⁸.
- 28) „Odpustu zupełnego, który można ofiarować jedynie za dusze w czyśćcu cierpiące, udziela się wiernemu, który: a) w poszczególne dni od 1 do 8 listopada pobożnie nawiedzi cmentarz i pomodli się choćby tylko w myśli za zmarłych; b) we Wspomnienie wszystkich wiernych zmarłych – Dzień Zaduszny (lub za zgodą ordynariusza w niedzielę poprzedzającą albo następującą względnie w uroczystość Wszystkich Świętych) nabożnie nawiedzi kościół lub kaplicę i odmówi tam *Ojcze nasz* i *Wierzę*. Odpustu częściowego, który można ofiarować jedynie za dusze w czyśćcu cierpiące, udziela się wiernemu, który: a) nabożnie nawiedzi cmentarz i pomodli się choćby tylko w myśli za zmarłych; b) pobożnie odmówi *Jutrznię* lub *Nieszpory z Oficjum za zmarłych* albo wezwanie *Wieczny odpoczynek*⁷⁹.
- 29) „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który z tekstu zatwierdzonego przez kompetentną władzę przynajmniej przez pół godziny będzie czytać Pismo Święte z szacunkiem należnym Słowu Bożemu i na sposób lektury duchowej; jeśli uczyni to w krótszym przeciągu czasu, odpust będzie częściowy. Gdy ktoś z rozumnej przyczyny nie jest w stanie czytać, udziela się odpustu zupełnego lub częściowego, jak wyżej, jeśli sam tekst Pisma Świętego dociera do niego bądź dlatego, że jest czytany przez kogoś innego, bądź dzięki tak zwanej technice video lub audio⁸⁰.
- 30) „Odpustu zupełnego jednorazowo udziela się wiernemu, gdy w czasie trwania Synodu diecezjalnego nabożnie nawiedzi kościół, w którym odbywa się Synod, i odmówi tam *Ojcze nasz* i *Wierzę*⁸¹.
- 31) „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który w czasie wizytacji pasterskiej weźmie udział w czynności świętej, której przewodniczy wizytator⁸².

⁷⁷ EI, 76–77.

⁷⁸ EI, 77.

⁷⁹ EI, 78.

⁸⁰ EI, 79.

⁸¹ EI, 79.

⁸² EI, 80.

4. Odpusty w Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Skrzatuszu

Historia sanktuarium w Skrzatuszu była tematem wielu opracowań⁸³. W artykule autor skupia się na dzisiejszej możliwości zyskiwania odpustów w tym miejscu, odnosząc się jedynie w zarysie do wieków minionych.

W Aktach Wizytacji Dziekańskiej z 28 stycznia 1831 r. czytamy: „Stan Kościoła Duchowny (...) Odpusty w wszystkie Uroczystości Najświętszej Maryi Panny bywają. Na rzeczowe odpusty liczny lud przybywa regularnie”⁸⁴. W tamtych czasach miały miejsce odpusty rzeczowe, które dzisiaj są już zniesione, ale można dostrzec pielęgnowane od lat praktyki odpustów związanych z uroczystościami maryjnymi.

W archiwaliach diecezjalnych znaleźć można wzmiankę o prośbie ks. Feliksa Cieplicka, ówczesnego proboszcza, w kwestii wydania indultów. Dotychczas w kościele filialnym w Różewie we wspomnienie św. Wawrzyńca był obchodzony odpust, ale nie było indultu; w Zawadzie w dzień ścięcia św. Jana, podobnie bez indultu. Zaś w Skrzatuszu dotychczas obchodzono dwa odpusty: w święto Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny oraz w święto Matki Boskiej Bolesnej (piątek przed Niedzielą Palmową i 15 września ze względu na cudowną figurę tejże Matki Bożej Bolesnej). Ostatni indult na powyższe odpusty w Skrzatuszu został wystawiony przez prymasa Polski, kardynała Hlonda, dnia 19 sierpnia 1948 r. 26 stycznia 1961 r. Stefan kard. Wyszyński wydał trzy indulty przyznające wiernym odpusty zupełne dla kościoła parafialnego [Skrzatusz] i dwóch kościołów filialnych w Różewie (na dzień 29.08. – św. Wawrzyńca) i w Zawadzie (na dzień 10.08. – ścięcia św. Jana) na okres lat siedmiu⁸⁵.

Skupmy się jednak na okresie funkcjonowania diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. 9 sierpnia 1972 r. w Skrzatuszu proboszczem został ks. Stefan Kiełsiński. W miesiąc później, 15 września 1972 r., o godz. 17:00 odbył się pierwszy odpust diecezjalny Matki Bożej Bolesnej. Uroczystościom przewodniczył biskup Ignacy Jeż. W tym dniu biskup ustanowił w jedynym na terenie nowo powstałej diecezji autentycznym sanktuarium maryjnym w Skrzatuszu nowy odpust – który od tego momentu nazywa się Diecezjal-

⁸³ Ewa Andrzejewska, „Skrzatusz-Sanktuarium maryjne w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej”, *Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne* (dalej KKWD) 16 (1988): 104–106; Iwona Jażewicz, „Sanktuarium w Skrzatuszu jako miejsce kultu religijnego w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej”, *Peregrinus Cracoviensis* 18 (2007): 119–138, dostęp 23.06.2017, <https://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwjx8rL2tPUAhXCKJoKHfEeAVYQFggpMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.geo.uj.edu.pl%2Fpublikacje.php%3Fpdf%3D00012008%26token%3D218c052f9da3a54cec301857a37c0925&usq=AFQjCNENjpV6Cp22MEqb2gi666d7bHLYhA&cad=rja>; Jarosław Wąsowicz, „Posługa duszpasterska salezjanów w Skrzatuszu w latach 1952–1972”, *Rocznik Skrzatuski* 1 (2013): 75–89; Jarosław Wąsowicz, „Salezianie w Skrzatuszu w latach 1972–2001”, *Rocznik Skrzatuski* 4 (2016): 67–77; Janusz Nowiński, „Dzieje i kult cudownej figury Najświętszej Maryi Panny Bolesnej w Skrzatuszu w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej w dziesiątą rocznicę koronacji”, *Seminare* 15 (1999): 389–397.

⁸⁴ Archiwum Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej (dalej ADKK), *Opis Kościoła Parafialnego we wsi Skrzatusz w powiecie waleckim departamencie kwidzyńskim położonego roku 1831 dnia 28 miesiąca stycznia sporządzony*.

⁸⁵ ADKK, sygn. 242, 359–380.

nym Odpustem Matki Bożej Bolesnej w Skrzatuszu. Oto zalecenia biskupa w kwestii daty obchodów: „[odpust – R.D.] obchodzony będzie zawsze w niedzielę po 15-tym września lub w sam dzień 15 września – jeśli wypadnie w niedzielę (...) To postanowienie w niczym nie umniejsza dotychczasowym odpustom parafialnym, obchodzonym w święto parafii na Wniebowzięcie NMP – dnia 15 sierpnia”⁸⁶. Odpusty były dotychczas na pewno obchodzone również w Uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i tak jest do dzisiaj, jako imieniny parafii. Jednak od tego roku wymiaru diecezjalnego nabrał odpust związany ze wspomnieniem Matki Bożej Bolesnej 15 września.

Przez wiele stuleci Kościół obchodził dwa święta dla uczczenia cierpień Najświętszej Maryi Panny: w piątek po Pierwszej Niedzieli Męki Pańskiej oraz 15 września. Były to wspomnienia Siedmiu Boleści Najświętszej Maryi Panny, znajdujące się w czasowej bliskości do Męki Chrystusa: Wielki Tydzień oraz Święto Podwyższenia Krzyża Świętego. Ostatnia zmiana kalendarza przeprowadzona przez Sobór Watykański II zniósła święto obchodzone przed Niedzielą Palmową, zaś dzień 15 września pozostał wspomnieniem, ale już o nowej nazwie: Najświętszej Maryi Panny Bolesnej⁸⁷. W związku z tym proboszcz skrzatuskiej parafii, ks. Stefan Kiliński SDB, 7 kwietnia 1973 r. poprosił biskupa o dyspensę od zachowania postu jakościowego w piątek 13 kwietnia 1973 r. w parafii oraz dla gości obecnych na odpuscie, zaznaczając, że w ubiegłych latach zawsze była udzielana dyspensa na ten dzień. Motywem skierowanej prośby była dyskusja wśród księży, czy odpust Matki Bożej Bolesnej w Skrzatuszu należy nadal utrzymywać w piątek po I Niedzieli Męki Pańskiej czy też nie, gdyż w obecnym kalendarzu to święto już nie istniało. W późniejszych archiwaliach brak nawiązywania do wymienionej wyżej sytuacji.

W 1974 roku wydano wykaz kościołów, w których możliwe było uzyskanie odpustu z okazji Roku Świętego. Warunki potrzebne do uzyskania tego odpustu podał prymas Polski, Stefan kardynał Wyszyński, w dekrecie z 17 listopada 1973 r.⁸⁸ W naszej diecezji, obok Koszalina, Kołobrzegu i Słupska, Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej było kościołem stacyjnym⁸⁹.

Na Rok Jubileuszowy 2000 Stolica Apostolska 29 listopada 1998 r. wydała rozporządzenia dotyczące uzyskania odpustu jubileuszowego⁹⁰. Biskup Marian Gołębiewski 19 maja 1999 r. wydał dekret wyznaczający 6 kościołów stacyjnych⁹¹, wśród których

⁸⁶ Archiwum Kurii Biskupiej Koszalińsko-Kołobrzeszkiej. [Skrzatusz, LS 4, 14.07.1992–24.11.2004]. Henryk Olesik, „Krótki zarys duszpasterstwa i administracji księży salezjanów w parafii Skrzatusz 3.10.1952–30.06.2001”.

⁸⁷ Krzysztof Konecki, *Rok liturgiczny i Kalendarz w reformie Soboru Watykańskiego II* (Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2010), 138–142.

⁸⁸ Stefan Wyszyński, „Dekret ks. Prymasa o warunkach odpustu jubileuszowego”, KKWD 4 (1974): 100–101.

⁸⁹ „Wykaz kościołów i kaplic, w których będzie można zyskiwać odpusty w Roku Świętym”, KKWD 6 (1974): 163.

⁹⁰ „Rozporządzenia dotyczące uzyskania odpustu jubileuszowego, Rzym, 29 listopada 1998 r.”, KKWD 1–3 (1999): 4–8.

⁹¹ „Dekret ustanowienia kościołów stacyjnych w Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeszkiej na Rok Jubileuszowy 2000”, KKWD 4–6 (1999): 26–28.

był kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Skrzatuszu, podając jednocześnie wymagane warunki.

Od 30 listopada 2014 r. do 2 lutego 2016 r. istniała możliwość zyskiwania odpustu zupełnego na terenie diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej w następujących dniach: 13 grudnia 2014 r., 2 lutego 2015 r., 2 maja 2015 r., 24 października 2015 r., 12 grudnia 2015 r. oraz 2 lutego 2016 r. Biskup diecezjalny Edward Dajczak wyznaczył miejsca, które trzeba nawiedzić, aby skorzystać z łaski odpustu, między innymi Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Skrzatuszu⁹². Podobnie podczas Jubileuszu Miłosierdzia, który rozpoczął się 8 grudnia 2017 r., można było skorzystać z łaski odpustu w sanktuarium skrzatuskim, przechodząc przez Święte Drzwi – Bramę Miłosierdzia⁹³.

Odpusty w sanktuarium

Kontynuując i jednocześnie zamykając listę odpustów, zawartą w *Wykazie odpustów*, dochodzimy do szczególnej roli sanktuariów, w których można częściej zyskiwać odpusty. Norma 33 podaje: „Odpustu zupełnego udziela się wiernemu, który nawiedzi i tam pobożnie odmówi *Ojcze nasz* i *Wierzę*:

- a) jedną z czterech patriarchalnych bazylik rzymskich, albo pielgrzymując do niej z innymi, albo przynajmniej w czasie nawiedzenia wyrażając uczucie synowskiego oddania wobec Ojca Świętego;
- b) bazylikę mniejszą: w uroczystość św. Apostołów Piotra i Pawła; w uroczystość tytułu; w dniu 2 sierpnia, w którym przypada odpust Porcjunkuli; raz w roku w dniu wybranym przez wiernego;
- c) kościół katedralny: w uroczystość św. Apostołów Piotra i Pawła; w uroczystość tytułu; w święto Katedry św. Piotra Apostoła; w rocznicę poświęcenia Archibazyliki Najświętszego Zbawiciela (9 listopada); w dniu 2 sierpnia, w którym przypada odpust Porcjunkuli;
- d) sanktuarium ustanowione przez kompetentną władzę, tak międzynarodowe, jak narodowe i diecezjalne: w uroczystość tytułu; raz w roku w dniu wybranym przez wiernego; ilekroć uczestniczy w pielgrzymce, która odbywa się przy licznym udziale wiernych;
- e) kościół: w uroczystość tytułu; w dniu 2 sierpnia, w którym przypada odpust Porcjunkuli;
- f) kościół lub ołtarz w samym dniu dedykacji (uroczystego poświęcenia);
- g) kościół lub kaplicę instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołowskiego w dniu ich świętego Założyciela.

Ponadto udziela się odpustu wiernemu, który będzie uczestniczył w świętych czynnościach w jakimś kościele stacyjnym w dniu wyznaczonym dla danego kościo-

⁹² „Dekret o możliwości uzyskania łaski odpustu zupełnego w Roku Życia Konsekrowanego w Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej”, KKWD 4 (2014): 27–28.

⁹³ „Kościoły stacyjne na Rok Miłosierdzia w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej”, *Gość Koszalińsko-Kołobrzeski* (dodatek do *Gościa Niedzielnego*) 51–52 (2015): 4.

ła; jeśli tylko pobożnie nawiedzi wtedy taki kościół, odpust będzie częstkowy. Odpustu częstkowego udziela się wiernemu, który pobożnie odwiedzi starożytny cmentarz chrześcijański, czyli katakumby⁹⁴.

Zgodnie z powyższym każdy wierny, spełniając odpowiednie warunki, może uzyskać odpust zupełny w sanktuarium w Skrzatuszu w uroczystość tytułu – w okolicy 15 września, zgodnie z zaleceniem biskupa diecezjalnego (podczas Diecezjalnego Odpustu Matki Bolesnej w Skrzatuszu), raz w roku w dniu wybranym przez wiernego oraz ilekroć uczestniczy w pielgrzymce, która odbywa się przy licznych udziale wiernych. Jest to szczególne nadanie odpustu dotyczące sanktuariów.

Zakończenie

Reasumując, warto sięgać do tego, co przez wieki Kościół wypracował i nie traktować odpustów jako czegoś nieaktualnego, dla ludzi średniowiecza czy minionej epoki. Instytucja odpustów bazuje na doświadczeniach historii i jest mocno zakorzeniona w Tradycji Kościoła. Jest tyle momentów w ciągu dnia, w których możemy uzyskać odpust częstkowy, tyle nadań odpustu zupełnego, o których na co dzień nie mówi się w kościołach.

Bibliografia

- Andrzejewska, Ewa. „Skrzatusz-Sanktuarium maryjne w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej”. *Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne* 16 (1988): 104–106.
- Archiwum Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej. *Opis Kościoła Parafialnego w wsi Skrzetusz w powiecie waleckim departamencie kwidzińskim położonego roku 1831 dnia 28 miesiąca stycznia sporządzony*.
- Archiwum Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej. Sygn. 242, 359–380.
- Archiwum Kurii Biskupiej Koszalińsko-Kołobrzeskiej. [Skrzatusz, LS 4, 14.07.1992–24.11.2004]. Henryk Olesik, „Krótki zarys duszpasterstwa i administracji księży salezjanów w parafii Skrzatusz 3.10.1952–30.06.2001”.
- Bar, Joachim Roman. „Nowy wykaz odpustów («Enchiridion Indulgentiarum»)”. *Prawo Kanoniczne* 12 (1969): 79–80.
- Bączkiewicz, Franciszek. *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*. T. 2. Opole: Wydawnictwo Diecezjalne Św. Krzyża, 1958.
- Codex Iuris Canonici. Auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus = Kodeks prawa kanonicznego*. Przekł. zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu. Poznań: Pallottinum, 1984.
- Czerwik, Stanisław. „Praktyka pokutna w Kościele przez wieki”. *Ateneum Kapłańskie* 2 (1977): 159–177.
- De Margerie, Bertrand. *Tajemnica odpustów*, przekł. Katarzyna Dybeł. Kraków: Wydawnictwo WAM, 2008.
- „Dekret o możliwości uzyskania łaski odpustu zupełnego w Roku Życia Konsekwowanego w Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej”. *Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne* 4 (2014): 27–28.

⁹⁴ EI, 80–81.

- „Dekret ustanowienia kościołów stacyjnych w Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej na Rok Jubileuszowy 2000”. *Koszalińsko-Koło-brzeskie Wiadomości Diecezjalne* 4–6 (1999): 26–28.
- Glinkowski, Benedykt. *Odpusty*. Poznań: Drukarnia i Księgarnia św. Wojciecha, 2005.
- Grzywacz, Jerzy. *O sakramentach*. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1968.
- Hemperek, Piotr. *Komentarz do kodeksu prawa kanonicznego z 1983 r.: Księga III. Nauczycielskie zadanie Kościoła. Księga IV. Uświęcające zadanie Kościoła*. T. 3 (Lublin: Wydawnictwo KUL, 1986), 173–174.
- Jażewicz, Iwona. „Sanktuarium w Skrzatuszu jako miejsce kultu religijnego w diecezji koszalińsko-koło-brzeskiej”. *Peregrinus Cracoviensis* 18 (2007): 119–138. Dostęp 23.06.2017. <https://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwj-hx8rL2tPUAhXCKJoKHfEeAVYQFggpMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.geo.uj.edu.pl%2Fpublikacje.php%3Fpdf%3D00012008%26token%3D218c052f9da3a54cec301857a37c0925&usq=AFQjCNENjpV6Cp22MEqb2gi666d7bHLYhA&cad=rja>
- Journet, Charles. „Teologia odpustów”. W: Bertrand de Margerie, *Tajemnica odpustów*, przekł. Katarzyna Dybeł. Kraków: Wydawnictwo WAM, 2008.
- Kantor, Robert. *Sanktuaria i odpusty. Kiedy i jakie odpusty można zyskiwać w sanktuariach?*. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej BIBLOS, 2015.
- Katechizm Kościoła katolickiego*. Poznań: Pallottinum, 1994.
- „Kodeks prawa kanonicznego 1983”. Dostęp 31.05.2017. <http://diritto-canonico.96.lt/KodeksPrawaKanonicznego.pdf>.
- Kołodziejczyk, Mirosław. „Dalsza reforma w dziedzinie odpustów”. *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 2–3 (1969): 111–114.
- Kołodziejczyk, Mirosław. „Nowa miara odpustu cząstkowego”. *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 1–6 (1968): 147–158.
- Konecki, Krzysztof. *Rok liturgiczny i Kalendarz w reformie Soboru Watykańskiego II*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2010.
- Konferencja Episkopatu Polski. „Instrukcja Biskupów Polskich o przepisach posoborowych o odpustach”, 25.01.1968. *Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie* 4 (1968): 57–60.
- „Kościoły stacyjne na Rok Miłosierdzia w diecezji koszalińsko-koło-brzeskiej”. *Gość Koszalińsko-Koło-brzeski* (dodatek do *Gościa Niedzielnego*) 51–52 (2015): 4.
- Marchioro, Raimondo. *Spowiedź sakramentalna. Praktyczny przewodnik dla penitentów i spowiedników*. Kraków: Wydawnictwo AA, 2010.
- Nowiński, Janusz. „Dzieje i kult cudownej figury Najświętszej Maryi Panny Bolesnej w Skrzatuszu w diecezji koszalińsko-koło-brzeskiej w dziesiątą rocznicę koronacji”. *Seminare* 15 (1999): 389–397.
- Pałubicki, Zdzisław. *Odpusty. Ujawnione Miłosierdzie Boże wobec żywych i zmarłych*. Marki-Struga: Michalineum, 1996.
- Pastuszko, Marian. „Odpusty w nowym prawie”. W: *Duszpasterstwo w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. J. Syryjczyk, 141–142. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1985.
- Pastuszko, Marian. *Sakrament pokuty i pojednania*. Kielce: Wydawnictwo Jedność, 1999.
- Patoleta, Bogusław. *Odpusty według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*. Pelplin: Bernardinum, 1997.
- Paweł VI. „Konstytucja apostolska «Paenitemini» z 17 lutego 1966 roku”. *Acta Apostolicae Sedis* 58 (1966): 182–183.
- Paweł VI. *Konstytucja apostolska „Indulgentiarum doctrina”*, 1 stycznia 1967 r.

- Pawluk, Tadeusz. „Z rozważań nad treścią roku jubileuszowego”. *Prawo Kanoniczne* 18 (1975): 3–14.
- Penitencjaria Apostolska. *Wykaz odpustów. Normy i nadania*, wydanie wzorcowe według łacińskiego wydania 4 bis z 2004 roku. Katowice: Księgarnia św. Jacka, 2012. Przekład przygotowano na podstawie *Enchiridion Indulgentiarum. Normae et concessionones*, editio quarta, reimpressio. Libreria Editrice Vaticana, 2004.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych. Biblia Tysiąclecia*. Wyd. 5. Poznań: Pallottinum, 2002.
- Pisula, Robert. *Odpusty w misterium Kościoła. Źródła, natura, praktyka*. Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, 2001.
- „Rozporządzenia dotyczące uzyskania odpustu jubileuszowego, Rzym, 29 listopada 1998 r.”. *Koszalińsko-Koło-brzeskie Wiadomości Diecezjalne* 1–3 (1999): 4–8.
- Sobański, Remigiusz. „Nowe normy o odpustach”. *Wiadomości Diecezjalne* 35 (1967): 109–115.
- Sobór Watykański II. *Dekret o apostołstwie świeckich*. Poznań: Pallottinum, 2005.
- Sobór Watykański II. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*. Poznań: Pallottinum, 2005.
- Sobór Watykański II. *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym*. Poznań: Pallottinum, 2005.
- Szczepaniec, Stanisław. *Odpust, dar pełnej wolności*. Kraków: Wydawnictwo Unum, 2013.
- Sztafrowski, Edward. *Podręcznik prawa kanonicznego*. T. 3. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1986.
- Wąsowicz, Jarosław. „Posługa duszpasterska salezjanów w Skrzatuszu w latach 1952–1972”. *Rocznik Skrzatuski* 1 (2013): 75–89.
- Wąsowicz, Jarosław. „Salezianie w Skrzatuszu w latach 1972–2001”. *Rocznik Skrzatuski* 4 (2016): 67–77.
- „Wykaz kościołów i kaplic, w których będzie można zyskiwać odpusty w Roku Świętym”. *Koszalińsko-Koło-brzeskie Wiadomości Diecezjalne* 6 (1974): 163.
- Wyszyński, Stefan. „Dekret ks. Prymasa o warunkach odpustu jubileuszowego”. *Koszalińsko-Koło-brzeskie Wiadomości Diecezjalne* 4 (1974): 100–101.
- Wytrwał, Tomasz. *Odpusty. Jak dostąpić łaski darowania kar za grzechy?*. Poznań: W drodze, 2002.

Streszczenie

Artykuł jest poświęcony tematyce odpustów. Autor zwraca szczególną uwagę na historię tej instytucji w Kościele, porusza aspekt prawny, czasami zawyły dla wiernych i duszpasterzy, zwłaszcza gdy chodzi o warunki uzyskania odpustu częściowego i zupełnego. Zostały nakreślone cztery nadania ogólne odpustów oraz podany wykaz odpustów ze szczególnym uwzględnieniem roli sanktuarium w tej dziedzinie. Skrzatusz, jako sanktuarium Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej, jawi się jako miejsce uprzywilejowane i ważne pod kątem praktyki zyskiwania odpustów w życiu chrześcijanina.

Słowa kluczowe: odpust, odpusty, normy, wykaz odpustów, sanktuarium, Skrzatusz

Abstract

INSTITUTION OF INDULGENCES IN LEGAL TERMS WITH PRACTICAL APPLICATION IN THE SHRINE OF SKRZATUSZ

This article is dedicated to the topic of indulgences. The author draws particular attention to the history of this institution in the Church, writes about the legal aspect, sometimes confusing the faithful and priests, especially when it comes to the conditions of partial and complete indulgence. Four general layouts have been outlined and a list of indulgences is given, with particular emphasis on the role of the sanctuary Skrzatusz. As a sanctuary of the Diocese of Koszalin-Kołobrzeg (Kołobrzeg), it appears as a privileged and important place in the practice of gaining indulgences in the Christian life.

Keywords: indulgences, indulgences, standards, list of indulgences, sanctuary, Skrzatusz